

Na Agenciji za okolje odprli park Fenološka ura

9.6.2026 - | gov.si

V okviru projekta Sovir smo uredili nov fenološki park, ki na preprost in slikovit način prikazuje, kako nam rastlinski svet sporoča spremembe v naravi, posebej še spremembe klime. Park bo za javnost odprt vsak delavnik od 7. do 17. ure.

Fenologija je veda, ki spremlja sezonske spremembe v naravi in njihovo povezanost z vremenom ter podnebjem. Pri rastlinah opazujemo, kdaj brstijo, olistajo, zacvetijo, razvijejo plodove, dozorevajo, jeseni porumenijo in odvržejo liste. Pri živalih fenologija spremlja predvsem pojavljanje žuželk, selitve ptic ter nekatere spremembe v vedenju živali skozi leto.

Ti naravni ritmi niso naključni. V naravi je vse med seboj povezano. Ptice pogosto gnezdijo takrat, ko je na voljo dovolj žuželk za hrano. Žuželke se pojavijo takrat, ko se razvijejo rastline, s katerimi so povezane. Tudi človek je del tega ritma. Za alergike je pomembno, kdaj cvetijo alergene rastline, za kmete in vrtničarje pa, kdaj sejati, saditi, gnojiti, zalivati ali zaščititi rastline pred boleznimi in škodljivci.

Fenološke letne čase določajo značilne razvojne faze izbranih rastlin, imenovanih rastline kazalke. Prašenje leske naznani predpomlad, olistanje bukve pravo pomlad, jesensko rumenenje bukve pa pravo jesen. Tipični znanilci predpomladi so tudi mali zvonček, teloh in rumeni dren. Zgodnje poletje napove cvetenje črnega bezga, pravo poletje cvetenje lipovca, zgodnjo jesen pa cvetovi jesenskega podleska in plodovi šipka.

Rastline v fenološkem parku tako postanejo naravni merilni instrumenti. Fenološka ura ne meri sekund in minut, temveč čas brstenja, olistanja, cvetenja, razvoja prvih plodov, dozorevanja, rumenenja in odpadanja listov. Je koledar letnega življenjskega cikla rastlin, ki kaže ritem narave skozi vse leto.

Ker se vremenske razmere iz leta v leto spreminjajo, se spreminja tudi razvoj rastlin. Prav zato so fenološka opazovanja dragocen vir podatkov. Pomagajo nam razumeti, kako se narava odziva na vremenske razmere in podnebne spremembe. Spremembe v času cvetenja, olistanja, zorenja plodov ali odpadanja listja so med najbolj vidnimi znaki, da se okolje spreminja.

Moderna doba fenologije se je začela sredi 20. stoletja, ko so bile v Evropi vzpostavljene številne nacionalne fenološke opazovalne mreže. V Sloveniji imamo mrežo fenoloških opazovalnic od leta 1951. V preteklosti je zajemala več kot 200 fenoloških postaj, danes je aktivnih 46.

Fenološka opazovanja imajo posebno vrednost, ker na preprost in slikovit način pokažejo vpliv vremena in podnebja na rastlinski in živalski svet. Pomembna so tudi za spremljanje biotske raznovrstnosti, prehranjevalnih verig ter kroženja vode in ogljika. Če rastline opazujemo dovolj pozorno, nam same pripovedujejo zgodbo o tem, kako se spreminja svet okoli nas.

Park je zato učilnica na prostem, prostor za opazovanje podnebnih sprememb in hkrati priložnost za stik z naravo sredi urbanega okolja. Obiskovalcem približa pomembne spremembe v naravi, ki jih prepoznamo z rednim in pozornim opazovanjem rastlin.

Park Fenološka ura bo odprt vsak delavnik od 7. do 17. ure. Vabljeni, da fenološki park obiščete tudi sami in spoznate delček opazovanj okolja, ki potekajo na Agenciji za okolje.

Na odprtju novega fenološkega parka je mag. Jože Knez, generalni direktor Agencije za okolje, izpostavil: "Ob tej priložnosti se zahvaljujem vsem, ki so sodelovali pri nastanku parka od idejne zasnove do izvedbe. Hvala vsem sodelavcem, ki ste v ta projekt vložili svoje znanje, čas in srce. Izvrstno ste izkoristili okvir projekta SOVIR, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Kohezijskega sklada, namenjen pa je nadgradnji sistema za učinkovitejše opozarjanje in osveščanje državljanov pred vremensko pogojenimi izrednimi razmerami. Skupna vrednost projekta SOVIR je skoraj 29 milijonov evrov, poleg izgradnje fenološkega parka pa nam omogoča tudi prenavo spletnih strani, prenavo dela merilne mreže, prenavo visokogorskega podnebnegega observatorija na Kredarici, nakup padavinskega radarja in obnavo radarskega centra na Lisci, pa nakup novega superračunalnika in druge računalniške infrastrukture. Menimo, da bodo zaradi vseh teh pridobitev naši končni uporabniki – državljani Slovenije – pridobili ogromno.«

Nataša Šip, predstavnica Evropske komisije v Sloveniji, je poudarila: Evropejce povezujejo skupni izzivi, a tudi skupne rešitve. Krepitev odpornosti na podnebne spremembe zahteva sodelovanje med državami, institucijami in generacijami. Projekti, kot je SOVIR, dokazujejo, kaj lahko dosežemo, ko evropski nacionalni in lokalni partnerji združijo moči za skupni cilj. Zato EU s ponosom podpira projekt SOVIR preko kohezijskega sklada. Skupaj pomagamo graditi bolj varno, trajnostno in podnebno odporno prihodnost za Slovenijo in za Evropo kot celoto."

Irena Brcko Kogoj, predstavnica Ministrstva za lokalno samoupravo, kohezijo in regionalni razvoj pa je dejala: "Ministrstvo za lokalno samoupravo, kohezijo in regionalni razvoj v tem okviru nastopa kot organ upravljanja programa. To pomeni, da ima ključno vlogo pri zagotavljanju, da se evropska sredstva porabljajo učinkovito, pregledno in skladno z zastavljenimi cilji. Skrbi za celoten življenjski cikel programa — od načrtovanja in razpisovanja sredstev do izbora projektov, spremljanja njihovega izvajanja ter nadzora nad porabo sredstev. Ob tem pa pomembno sodeluje tudi z upravičenci, jim nudi podporo ter zagotavlja, da projekti dosegajo konkretne učinke na terenu."

Agrometeorolog Marko Puškarić je predstavil fenološke letne čase in značilne rastline, ki oznanjajo nastop vsakega teh časov.

V nadaljevanju dogodka, v strokovni predstavitvi fenološke stroke, pa je dr. Andreja Sušnik spregovorila o tem, da ko je bil sprva namen fenoloških opazovanj predvsem podpora kmetijski in gozdarski praksi, v novejšem času pa so zlasti dolgoletni nizi fenoloških podatkov pridobili izjemno vrednost, saj z njimi lahko proučujemo, kako se rastlinski in živalski svet odziva na okoljske oz. vremenske dejavnike. Kako se premikajo fenološki letni časi in kako odražajo spreminjanje podnebja ter omogočajo dolgoročno spremljanje okoljskih sprememb.

Najstarejši zapisi fenoloških opazovanj so s Kitajske in so stari skoraj 3.000 let. Najdaljši neprekinjen niz fenoloških opazovanj se je začel l. 812 na Japonskem – tamkajšnji fenološki opazovalci že od tedaj beležijo cvetenja češnje. V Evropi so s sistematičnim zbiranjem fenoloških podatkov začeli pred 200 leti začeli Švicarji. V Sloveniji pa z letom 1951. Kaj se moramo iz teh podatkov naučiti in kakšno vlogo imajo v raziskovalni dejavnosti, je osvetlila dr. Zalika Črepinšek z Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

V Sloveniji fenološki opazovalci na 46 fenoloških opazovalnicah spremljajo približno 60 rastlinskih vrst iz skupin gozdno drevje in grmičevje, negojene zeljnate rastline, detelje in trave, sadno drevje, vinska trta in poljski posevki. Opazujejo tudi splošni javnosti najbolj znane fenološke faze – brstenje, olistanje, cvetenje, prve plodovi, ter rumenenje in odpadanje listov. Ena od teh opazovalk je že

desetletja Ana Žust, upokojena sodelavka Agencije za okolje, ki je predstavila, kako fenološka opazovanja pravzaprav potekajo.

<https://www.gov.si/novice/2026-06-09-na-agenciji-za-okolje-odprli-park-fenoloska-ura>